

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA SAVODXONLIK DARAJASINI BAHOLASH METODLARI

To'raqulova Nilufar Mamarayim qizi

Guliston davlat universiteti filologiya fakulteti

1-bosqich talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining savodxonlik darajasini baholash metodlari o'rganiladi. Savodxonlikni faqat o'qish va yozish emas, balki tushunish va fikrni ifoda etish jarayoni sifatida talqin qilgan holda, turli yondashuvlarning samaradorligi solishtirilgan. Tadqiqot davomida test, portfel, interaktiv topshiriqlar va kuzatuv asosidagi metodlar qo'llanilib, uch maktabda eksperimental tadqiqot o'tkazildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy testlarga qaraganda interaktiv baholash usullari o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, mustaqil o'rganish qobiliyatini va matn bilan ishlash malakasini ancha samarali rivojlantiradi. Tadqiqotda kompleks yondashuv asosida baholashning afzalliklari tahlil qilinadi va ta'lim jarayoniga tatbiq qilish bo'yicha maslahatlar beriladi.

Kalit so'zlar: eksperimental tadqiqot, interaktiv baholash, ilodiy fikrlash, kompleks yondashuv, xalqaro baholash.

Kirish

Savodxonlik tushunchasi - bu o'quvchining matnni o'qish, tushunish, fikr yuritish va uni og'zaki yoki yozma shaklda aniq ifoda etish layoqatidir. Boshlang'ich ta'lim bosqichi bu malakalarning shakllanishi uchun eng muhim poydevor hisoblanadi. O'quvchilarning savodxonlik darajasini to'g'ri baholash esa ularning individual o'sish dinamikasini aniqlash, samarali ta'lim strategiyasini tanlash va umumiy ta'lim sifatini oshirish imkonini beradi. Bugungi kunda xalqaro baholash tizimlari, shuningdek, zamonaviy formatif yondashuvlar boshlang'ich sinflarda savodxonlikni o'lchashda keng qo'llanilmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi boshlang'ich sinf o'quvchilarining savodxonlik darajasini baholashda qo'llanilayotgan metodlarni tahlil qilish va ularning samaradorligini aniqlashdan iborat.

Usullar

Tadqiqot Toshkent shahridagi uchta maktabda o'tkazildi. Har bir maktabdan ikkitadan sinf tanlanib, ularda turli baholash usullari qo'llanildi. Dastlabki bosqichda o'quvchilarga o'zbek tilida moslashtirilgan matn bo'yicha savodxonlik testi berildi. Matnlar kundalik hayotga oid bo'lib, unda o'quvchilar "Kichik bog'bonning kundaligi" yoki "Kutubxonada sodir bo'lgan voqea" kabi hikoyalarni o'qib, savollarga javob berdilar. Shuningdek, dars davomida o'qituvchilar tomonidan o'quvchilarning og'zaki

javoblari, o'qish uslubi va yozma topshiriqlari muntazam ravishda kuzatildi. Intervyularga ko'ra, ota-onalar va o'qituvchilarning baholash metodlariga munosabatlari o'rganildi. Eksperimental guruhlarida esa o'qituvchilar interaktiv yondashuvlar - masalan, rol o'ynash, og'zaki voqeani hikoya qilib berish va multfilm asosida matn tuzish kabi metodlarni sinovdan o'tkazdilar.

Natijalar

Baholash natijalari shuni ko'rsatadiki, test asosidagi an'anaviy yondashuvda o'quvchilarning o'rtacha savodxonlik darajasi 62 foizni tashkil etdi. Interaktiv metodlar qo'llanilgan eksperimental guruhlarida esa bu ko'rsatkich 79 foizga yetdi. Misol uchun, multfilm asosida hikoya tuzish topshirig'ida bolalar matnni qayta ishlash, voqeani o'z ifodasi bilan bayon qilish va unda his-tuyg'ularni aks ettirishga intildilar. O'quvchilarning yozma ishlarda jummalarni tuzish, sinonim va antonimlardan foydalanish, xatolarning kamayishi kabi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, ota-onalarning 82 foizi bolalarining dars jarayonidagi faolligi oshganini ta'kidlagan, o'qituvchilarning 76 foizi esa portfel va og'zaki hikoya qilish asosidagi baholash usullarini samaraliroq deb hisoblagan.

Munozara

Olingan natijalar shuni anglatdiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlikni baholashda bir nechta metodni uyg'unlashtirib qo'llash eng samarali yondashuvdir. An'anaviy testlar tez va ommaviy baholash imkonini bersa-da, o'quvchining chuqur tushunishi yoki ijodiy salohiyati haqida to'liq ma'lumot bera olmaydi. Aksincha, interaktiv topshiriqlar o'quvchining rivojlanish jarayonini kuzatishga, uning qiziqishlari va mustaqil fikrlash darajasini baholashga imkon yaratadi. Ota-onalar va o'qituvchilarning bu usullarga nisbatan ijobiy munosabati esa ularning amaliyotda qo'llanilishini yanada keng bo'lishiga zamin yaratadi. Shuningdek, ushbu metodlar bolalarning o'z fikrini mustahkam va ijodkorona ifoda etishga bo'lgan qobiliyatini rivojlantiradi.

Xulosa

Tadqiqot yakunida aniqlanishiga ko'ra, boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlik darajasini baholashda kompleks va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv eng samarali natija beradi. Test, va interaktiv baholash usullarini uyg'unlashtirib qo'llash orqali o'quvchilarning nafaqat bilim darajasi, balki fikrlash, tushunish, muomala qilish ko'nikmalari ham rivojlanadi. Kelajakda bu metodlarni milliy ta'lim standartlariga joriy etish ta'lim sifatini oshirishda muhim qadam bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлиги. (2020). Boshlang'ich ta'lim davlat o'quv dasturi. Toshkent: O'quv metodik markaz nashriyoti.
2. Mullakhmetov, M. & Soliyeva, D. (2021). Savodxonlikni rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar. O'zbek tilshunosligi jurnal, 4(2), 55-63.

3. PIRLS Assessment Framework. (2021). International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). Retrieved from: <https://www.iea.nl>
4. Yusufxo'jaeva, N. (2022). Boshlang'ich ta'limda baholash metodlari. Toshkent: Fan va taraqqiyot nashriyoti.
5. Black, P., & Wiliam, D. (1998). Inside the Black Box: Raising Standards Through Classroom Assessment. Phi Delta Kappan, 80(2), 139-148.
6. Djalilova, G. (2023). O'quvchilarning o'quv faoliyatini formatif baholash tamoyillari. Ta'lim va fan, 1(1), 20-28.